

aquella mujer. Palerm se revolvió contra sí mismo tratando de ahuyentar los recuerdos. Esto no arreglaba nada. Se le estaba calentando la sangre. Sacó su petaca y echó otro cigarrillo y siguió esperando.

Vino luego, como era costumbre, la imitación burlesca de la boda. Todas las comparsas, con sus bailes y canciones, acompañaban a los novios, los cuales, después de efectuarse el casamiento, se arrodillaban ante los padres y recibían su bendición. Se oían voces alegres dando la enhorabuena, los deseos de que la pareja pudiera pasar muchos años juntos, de que también pudieran hacerlo allá arriba, en el cielo. Se decían versos intencionados, acompañados de claros gestos de un realismo impresionante. Después se trasladaban todos, para celebrar el banquete de bodas, mientras el tonto, corriendo y saltando entre las máscaras, seguía con sus torpezas y picardías animando el cortejo. Más tarde tenía lugar la parodia del bautizo. Las comparsas habían bebido antes el vino preparado y la novia una buena taza de caldo de gallina. «Aquí tenéis a vuestro hijo. Lo trajeron moro y lo hemos hecho cristiano», decía el padrino, entregando la criatura a su madre, acabada la ceremonia.

Palerm bebió también de aquel vino. Una sensación extraña le oprimía el pecho y de sus ojos saltaban las chispas de la borrachera. Las máscaras seguían divirtiéndose y agotando sus postreras fuerzas. Palerm se decidió al fin y entró a formar parte de una de las comparsas, la primera que encontró a su paso. El grupo estaba organizando el final de la farsa, la culminación de la fiesta. Había un mascarón pelado que corría de un lado a otro gruñendo con su voz ronca y al que todos intentaban coger. El mascarón se les escapaba cada vez, hasta que por último consiguieron atraparlo. Palerm notó que alguien le daba un golpecito en la espalda. La larga pelambre y la cornamenta de Andreu, tan cerca de él, taparon por un instante sus ojos.

—Hubiéramos podido escogerlo mejor, ¿no crees? —le dijo Andreu, riéndose como un energúmeno.

El mascarón hallábase ya tendido sobre una mesa y algunas máscaras, con los cuchillos al aire, imaginaban abrirlo en canal, mientras los gruñidos eran cada vez más largos, más apagados. A su alrededor, las demás máscaras cantaban y bailaban y tocaban las castañuelas.

—Ha llegado tu hora, Palerm. ¿Qué haces con tu piel de carnero? ¿Por qué no bailas?

A Palerm le dio un brinco el corazón. Quien estaba hablándole era María. Los ojos y la piel morena de María eran como un virus que le roía por dentro y que despertaba la rivalidad latente entre los dos hombres. María y él, cuando eran todavía unos niños, jugaban juntos. Ella traía

una canastilla con pequeños troncos de baladre y colocaban dentro granos y migajas. Cuando los pájaros iban a picar caían en la trampa, pero sin causarles daño. María corría y echaba un abrigo encima, para que no pudieran escaparse. Palerm pensaba entonces en que para todo tenía que haber una trampa, una artimaña, un pozo de lobo en el que podía caer el más pintado.

Palerm se echó al ruedo y empezó a bailar. En aquel momento se había convertido en el protagonista. Todas las comparsas fueron aproximándose y con sus cantos y bailes remontaban la plenitud de la fiesta. Faltaba, sin embargo, el acto final, Entre la mascarada, de pronto, corrió la voz de que rondaba por el pueblo un terrible monstruo. El chiquillo tonto había desaparecido y esto contribuía a aumentar el terror. Los hombres, armados con sus cuchillos, fueron a dar una batida por las cercanías. De una cueva salía una densa humareda negra que oscurecía el cielo. Allí era donde estaba oculto el monstruo. Allí era donde se encontraba el demonio, con sus brazos y piernas desnudos, con su negra pelambre y su cornamenta. Por fin lo atrapaban y todos lo conducían luego al lugar señalado del bosque y era condenado a morir al filo de la espada del propio San Miguel Arcángel. Palerm sintió un escalofrío en todo su cuerpo. Los ángeles, los demonios, los seres fantásticos eran ensoñaciones y leyendas de un mundo lejano. De su niñez recordaba todavía el cuento de la hada Morgana, que con su poder conseguía todo lo que le pedían. Se deshizo de su piel de carnero y se convirtió de repente en el vencedor de Lucifer y de los ángeles rebeldes. Con la mano izquierda hurgó en la faja roja y sacó su cuchillo. Alguien tenía que hacer el papel. El arcángel descendió desde lo alto de un árbol y clavó el arma en el cuerpo del repugnante monstruo. La representación alcanzó un éxito insospechado por su realismo, como no había tenido ningún año, y desbordó todos los entusiasmos.

La luz tímida de la luna fue abriéndose paso entre los árboles, como empujada por un viento poderoso y extraño. La mascarada fue perdiéndose luego por distintos caminos. La fiesta había terminado. Palerm se quedó solo al lado del demonio abatido. Como un San Miguel, alta la espada y el demonio vencido a sus pies. Lejos se oían todavía los tambores, las flautas y las castañuelas. El grito le salió de lo más profundo del corazón: ¡¡A tu... i ha ha ha hai!!

C. VIDAL LLÀSER

Na Margalida de can Toni Maians i en Pepito de ca na Xesca o un relat d'avui

per Vicent Ribas Ferrer

Va entrar ajupit pes fred. Sa salsa li recuculia dins s'estómac mesclada amb torró i vi pagès. un nus de pell estrenyia tres peces de metall i fusta aguantades per una mà callosa i forta que segles d'història no havien sabut fer-la més fina.

—Un conyac —va dir un home babós, de veu ronca i mal cuidada.

Ses cartes anaven saltant dalt sa taula. Passaven després a ajuntar-se a uns muntets. Ningú pareixia que fes cas a ningú. Es jai de Can Xiquet d'En Truf, s'únic d'aquestos amunts

que sap comptar per la pacta duia bon joc. Es felicitava tot sol i en silenci. En Xico d'En Toni Pere, matancer de tota la vida, se'l mirava de racó d'ull pensant que ja li vendria a ses seues. Feien es tuti. Disfrutaven tant ells com es que se'ls miraven. En Pepito de Ca Na Xesca que estudiava per fora se'ls mirava sense cap alegria. Si sapiguessin jugar an es pòker ja els hi faria veure jo, pensava.

—Unes herbes, d'aquestes pes bestiar, i valtros lo que volgueu —va encetar una boca grossa protegida per unes espat-

les que treballen tot s'any de sol a sol—. Es que l'acompanyaven se'l miraren entre rialles i se n'entollaren unes altres. En Rafal, joveçà de bona casa i cambrer de fa molts anys, els va dir que si havien buscat fadrines per anar an es ball.

—Refotre, a naltros mos hi esperen —digué en Joanet, es més baix i gord des grup. Ho deia amb tota sa satisfacció que comporta ser fill d'en Joan des Mijoral des Clot des Llamp. Sa conversa es va perdre amb uns comentaris que feia en Vicent d'en Blai a s'altra banda de sa barra.

—Sant Josep sempre ha caigut dins sa corema. I lo que més mal em sap és que com que es al.lots no tenen bula, hem de fer orelletes trempades amb oli i amb greix. És que enguany no m'ha donat per comprar bula pes al.lots. Ja saps què és això. No poden menjar sarigot ni formatge, i sobrassada, no en parlem!

—Mira, hauran de menjar pa i olives, figues seques i sardines —va torcir en Miqueló pensant en ses seues filles, en sa primera lluna nova de febrer, es quaranta dies que li segueixen i es setmanó.

Sa veu d'en Miqueló va arribar fins an en Pepito de Ca Na Xesca, que ja estava avorrit amb so tuti. El varen fer pensar en son pare. Li havia dit que hi anàs propte, que abans que fos es sol post havien d'arreglar es ramí i ben lligar-lo a sa tafana, que si no es tirans de sa carreta l'acabarien de rompre. En Pepito va sortir des bar amb so mal gust de boca que li havia deixat sa sèmula des migdia i amb so grunyet que té sa corema. És que és tan llarga, pensava.

Un quissó de cap estret i amb clapes grosses, blanques i roges, corria a rebre'l. S'investida d'en Tim —així li havia posat de nom, influït pes magnetisme de sa televisió— el va fer pensar que ses parets des ventre de sa cadella que el va parir devien ser de terra i calç. Per això contrastaven amb sos de fora de s'illa o amb sos de sa tv.

Son pare encara no havia arribat. Abans d'entrar es va mirar sa cultiva i va girar es ulls cap a s'armàs. Ara que ja tenia tractor ho havia de sembrar. Amb sa seguretat que l'any que ve hi voria blat, va pujar an es graner.

Es ca s'havia endormiscat devora es llit. una cançó de Tubes de sa qual només entenia es títol el va fer pensar en na Margalida de Can Toni Maians. Es jovenet de Ca Na Xesca anava repetint «Don't Touch me There» alhora que es vuit californians.

—Aquells peluts de s'altra banda d'Amèrica ho havien conseguit. Sa xarxa sofisticada de mitjans tècnics a ses mans d'uns economistes dinèrics, rompien sa màgica i real tradició d'un poble —va murmurar.

Des de dalt es llit sa imatge de na Margalida el va portar a Ca Na Maria. Aquell bar de Sant Antoni de Portmany, on la dona embolicada en vestits de tres-cents anys d'història i ulls de delicadesa els servia uns palets amb ginebra mentre els deia «només un micó de ginebra, no és ver?». Aquesta expressió tan de Corona els feia rompre ses suggestions esnobistes, s'elegància perquè si, es dandismes desmesurats, sa indiferència que comporta ser un vidre de luxe... Els desvestia amb jocs de mirades i somriures, on no hi cabien segones intencions.

Na Margalida i en Pepito es miraven i s'endevinaven es pensaments. els queien per terra lliçons i capitols de propietat, de relacions econòmiques, de poder, de menyspreu, de repulsió, de classe, de moda, d'aixancades de cames, de droga, de possibilisme de la gran crisi d'Occident.

Desviaven es ulls cap as carrer, enmig d'un estiu des vuitanta. El creuaven cents d'estereotips trivials i immobilistes, curiosos i irònics, eshibicionistes i eròtics, indiferents i corcats per sa idea de sa vellesa.

—Ha arribat es «boom» econòmic i es turisme —retronà sa boca de na Margalida dins sa blancor des bar. Orient i Occident s'han ajudat per tal de decretar es darrer crit d'aperences. Amb una nova fatxada mos donam sa impressió d'haver-mos posat a s'altura d'Europa. Vestir a ses «boutiques». A la nit, a sa «discoteque». Han canviat ses modes literàries i estètiques.

Es llumener de ble i es quinqués de petroli es tornaren bombetes. Es pa de garroves, pèsols i civada —quan no se'n

trobava de dacsa—, que només era mengivol si torraven gerret, avui era de blat. No s'havia de baixar a Vila a peu amb un sac a s'esquena, ni carretejar tot es dia per endur-se'n unes mongetes a mos.

—Ja no queden forns de calç ni sitges, dijunis i cabres as Vedrà, ni convits i encerrades, ni xacotes i filades... —reprengué sa paraula en Pepito de Ca Na Xesca mesclant sa seua veu dins s'alderull de converses—. Es carros de calaix, es de barana, es carretons i es cabriols desapareixien i amb ells s'artesanía popular. Naixien assalariats de companyies nacionals o multinacionals que construeixen automòbils estrenyent peces en sèrie i a la nit encenen sa ràdio per escoltar espais sobre astrologia o ovnis.

Avui ja cap jove coneix què es fer goret, abinar o terçar, perquè es tractors ho han esborrat des diccionaris.

Un silenci musical el va despertar des seu ensòmit. En Tim se n'havia anat escales avall i na Margalida no apareixia per enlloc. Va baixar a sa cuina. Un brou aromàtic de pinyetes de pi li va agalipar es coll.

—Anem a arreglar es rampí abans que no es faci embrunit —va dir en Pep de Ca Na Xesca, son pare.

Mano-mano, i com si tenguesin tot es temps del món, s'hi posaren i, sense parar arreglaren sa carreta. Es dia que ven-gués bé, anirien a treure un pi gros des Canal des Forn.

Va sopar ben aviat. Es bullit de col i patates li agradava. Es llit va agrair sa seua presència mentre li oferia descans perquè demà sa llarga es fes curta aixecant ses cames davant na Margalida. Un primer pla de na Margalida li va ajudar a consumir-se en somnis.

—Ja està fent ses darrers —li deia sa mare a son Pare. Tenien un aferam en ses mans as costat des corral de ses figueres dindi. En Pepito va retorcir es ulls quan va veure a caure ses darrers gotes de sang. Va partir cap as ball as Pou d'En Benet. Li pareixia com si caminàs dalt avencs i el cor li pigava colps més forts des compte. Duia ses castanyoles en sa mà i cada tant de tret feia una repicada. Sabia que no li fallarien i confiava en elles.

—Anau fantasiós amb aquestes espartenyas tan polides —li va cridar un pastor que duia pellet, a s'altra banda des camí—. Eren de veritat unes espartenyas de fantasia. Les havia anat a buscar aquell mateix matí a Can Joan Xico. Eren de pitra amb sola d'espard i ben encritanades. Sa repicada que feia quatre ja es va correspondre amb unes estirades de cames.

Es caire de sa feixa feia talús. Aixecava una mica més des seus ulls. Aviat ja va veure es remolí. Hi era tothom. O quasi tots. A na Margalida, no la veia. Trescava i li pareixia trobar tot es poble. S'enbroncà an es pou. Un cocó d'aigua feia de mirall. Un altre any sense eixugar-se. Es va mirar a ell mateix. Es capell li tapava s'expressió enverinada. Sa camisola oberta oferia una camisa tremolosa. Es botó de devora es coll no deixava respirar un elàstic amidonat.

—Aaaaaatoooouuuu aaaaaaa haa ha ha hai!!!! Aquest crit el va fer tremolar. Es va girar i es va mesclar amb so so de sa xeremia. Es tambor i ses castanyoles traduïen an es presents ses vibracions nervioses. Cada neurona, cada nota es mesclava per sa màgia des colpets de s'espasi. Unes escopetades celebraven que no quedarien aixots. Que podrien fer bugada an es cossi. Que podrien menjar hortallisses. Que hi hauria pa i també vi. S'aigua mos ho oferia tot, o quasi tot. Va mirar per darrera volta es cocó. Es mirall li va oferir una imatge coneguda. Es mocador li feia sa cara més redona i li estrenyia cent idees de dinamisme. Es cos postis i es vestit l'embolicaven perquè no pogués donar més que passetes curtes i modestes.

Amb un cruixit de castanyola va començar es ritual.

VICENT RIBAS FERRER

Nota. — Aquesta narració romp el temps real. Tots es personatges, institucions o persones que hi apareixen són fruit i casualitat de la imaginació. He de dir que he rebut l'empenta de Pep Mari que sempre ha recolzat la idea inicial i agraeix a Vicent de Can Sala de l'Urgell les explicacions de succèssos i historietes que molt amablement m'ha ofert.